

د سرسایې مسائل

مؤلف

الحاج مفتي جان محمد صاحب

خادم

دارالافتاء نعمانيه

کندهار، افغانستان

د چاپ ټول حقوق د احمد شاهي کتابخانې سره محفوظ دي

د کتاب اړوند

د کتاب نوم: د سرسايي مسائل
 د مؤلف نوم: الحاج مفتي جان محمد صاحب
 فاضل دارالعلوم کراچي، خادم دارالافتاء نعمانيه، کندهار
 د مؤلف سره اړيکي: ۰۷۹۹۲۸۸۰۸۸ - ۰۷۰۰۳۶۰۱۶۰
 د چاپ نېټه: ۱۳۹۱ هـ ش مطابق ۱۴۳۴ هـ ق
 د چاپ ځل: اول
 ضخامت: ۱۱ صفحات
 چاپوونکی: احمد شاهي کتب خانه
 ۰۷۰۰۳۲۱۴۷۹

ويب پاڼه: www.alnumania.com

ایمپل: numania.af@gmail.com

سکايپ: numania.af

فيس بوک: alnumania

د کتاب تفصیلي فهرست

شماره	مضامین	صفحه
۱	د سرسایي حکم په کوم کال و سو	۱
۲	په احادیثو سره د سرسایي اثبات	۱
۳	د سرسایي حکمتونه او فایده	۲
۴	د سرسایي د و جوب شرطونه	۲
۵	د سرسایي سبب یا علت	۳
۶	سرسایه پر چا واجب ده	۳
۷	د سرسایي فضیلت	۳
۸	سرسایه څه وخت واجب ده	۴
۹	په احادیثو کي چي د کومو شیانو ذکر نه وي نو سرسایه ...	۴
۱۰	په کومه اندازه چي سپری مال ولري نو ...	۴
۱۱	سرسایه کومو کسانو ته نه سي ورکول کېدلای	۵
۱۲	کوچني ته سرسایه ورکول	۵
۱۳	د اختر تر ورځي مخکي سرسایه ورکول	۵
۱۴	کوم چا چي روزنه نه وي نیولې نو سرسایه ...	۶
۱۵	د بالغ اولاد له طرفه بي له اجازې سرسایه ورکول	۶
۱۶	ټوله سرسایه یوه فقیر ته ورکول که جلا جلا	۶
۱۷	د مسجد امام ته سرسایه ورکول	۷
۱۸	قرض د سرسایي په عوض کي معافول	۷
۱۹	ورور او خور ته سرسایه ورکول	۷
۲۰	سرسایه بل ښار یا کلي ته استول	۷
۲۱	بندیانو ته سرسایه ورکول	۸
۲۲	سرسایه د کومو شیانو څخه ورکول کېږي؟	۸
۲۳	د سرسایي اندازه	۸
۲۴	که مال هلاک سي بیا هم سرسایه واجب ده	۹
۲۵	په سرسایه کي د غنمو او اوربشو اوږه ورکول	۹
۲۶	که د کوچني اختر په شپه څوک مړ سي نو ...	۹
۲۷	که یو کوچني تر سپېدو دمخه یا وروسته پیدا سو نو ...	۹

۱۰	د مور او پلار سرسايه پر چا واجب ده؟	۲۸
۱۰	د کوچني اولادونو سرسايه:	۲۹
۱۰	د خپلي کوروالا له طرفه سرسايه ادا کول	۳۰
۱۱	پر مشر ورور باندي د کشر ورور او خور سرسايه	۳۱

د سرسايي د مسائلو په باره کې يوه مفصله او مدله رساله

د سرسايي حکم په کوم کال وسو:

سرسايه د هجرت په دوهم کال واجب سوه دا هغه کال وو چي روژه هم په دغه کال کي فرض سوې وه خو وجوب ئې د زکوٰة تر مخه دئ^(۱).

په احاديثو سره د سرسايي اثبات:

اول حديث: د حضرت ابن عباس رضي الله عنه څخه روايت دئ چي نبي کریم صلی الله علیه و آله سرسايه مقرره کړه تر څو روژه د لغو شيانو څخه پاکه سي او د مسکينانو ډوډۍ په وسي که چا د لمانځه تر مخه ادا کړه نو قبول سوی خيرات دئ او که چا تر لمانځه وروسته ادا کړه نو د خيراتو څخه يو خيرات دئ^(۲).

دوهم حديث: د حضرت ابن عمر رضي الله عنه څخه روايت دئ چي نبي کریم صلی الله علیه و آله سرسايه مقرره کړه يوه پيمانه خورما يا يوه پيمانه اوربشي د مسلمانانو پر هر مريي او آزاد او پر هر نر او بنځه او پر هر کوچني او لوی او امرئې وکړ چي سرسايه تر مخه تر دې چي خلگ لمانځه ته ووزي ادا

(۱) شرعت زكاة الفطر في شعبان في السنة الثانية من الهجرة عام فرض صوم رمضان قبل الزكاة (فقه اسلامي: دريم ټوک - ۲۰۳۵ مخ).

(۲) عن ابن عباس رضي الله عنه قال فرض رسول الله صلی الله علیه و آله زكاة الفطر طهرة للصيام من اللغو والرفث وطعمة للمساكين من اداها قبل الصلوة فهي زكاة مقبولة ومن اداها بعد الصلوة فهي صدقة من الصدقات (سنن ابي داؤد: اول ټوک - ۲۲۵ مخ).

سي^(١).

د سرسايي حکمتونه او فايدي:

اول: د روژې د تاوان جبيره.

دوهم: د اختر په ورځ فقيران د سوال څخه راگرځول.

دريم: وكيع بن الجراح فرمايي چي سرسايه د روژې لپاره داسي ده لکه د لمانځه لپاره سجده سهوه لکه څنگه چي په سجده سهوه د لمانځه تاوان راگرځي همدا سي په سرسايه سره د روژې تاوان راگرځي^(٢).

د سرسايي د وجوب شرطونه:

اول: اسلام

دوهم: آزادي

دريم: د دومره نصاب ملکيت چي تر حوائج اصليه زيات وي خود نصاب نما او ترقي ضروري نه ده^(٣).

^(١) عن ابن عمر رضي الله عنهما قال فرض رسول الله ﷺ زكاة الفطر صاعا من تمر او صاعا من شعير على العبد والحر والذکر والاتى والصغير والكبير من المسلمين وامر بها ان تؤدى قبل خروج الناس الى الصلوة (صحيح البخاري: اول ٢٠٤- مخ).

^(٢) وحکمتها: جبر نقص الصوم و اغناء الفقراء عن السؤال يوم العيد قال وكيع بن الجراح زكاة الفطر لشهر رمضان كسجدة السهو للصلوة تجبر نقصان الصوم كما يجبر السجود نقصان الصلاة (فقه اسلامي: دريم ٢٠٣٧- مخ).

^(٣) فيشترط لوجوبها امور ثلاثة الاسلام والحرية وملك النصاب الفاضل عن حاجته الاصلية (فقه اسلامي: دريم ٢٠٣٧- مخ). له نصاب الزكاة وان لم ينم (فتح باب العناية بشرح النقاية: اول ٥٥٠- مخ).

د سرسايې سبب يا علت:

د سرسايې سبب هر هغه سر (انسان) دی چې کفالت ئې د بل چا پر غاړه وي او مکمل تصرف باندي ولري^(۱).

سرسايه پر چا واجب ده:

سرسايه پر هر هغه چا واجب ده چې آزاد وي مسلمان وي که کوچنی وي که لوی که نروي او که بنحّه که عاقل وي او که لېونی او هغه وخت چې د دومره نصاب خاوند وي چې تر حاجت اصلیه زیات وي (دوینحوس نیمی تولې سپین زراویا اووه تولې سره زره)^(۲).

د سرسايې فضیلت:

حضرت جریر رضی اللہ عنہ فرمایي چې نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم فرمایيل چې د روژې میاشتي روژه د آسمانو او محکي په منح کي معلقه (بنده پاته) وي اسمان ته نه پورته کېږي تر څو چې سرسايه (صدقه الفطر) نه وي ادا سوی^(۳).

(۱) و اما السبب فراس يلزمه مؤتته ويلى عليه ولاية كاملة (بدائع: دوهم ټوک - ۱۹۹ مخ).

(۲) واجمعوا على ان المسلمين مخاطبون بها ذكرانا كانوا او اناثا صغارا او كبارا عبيدا او احرارا (بداية المجتهد: ۲۲۲ مخ). المالك المقدار النصاب فاضلاً عن حوائجه الاصلية... (الاختيار لتعليق المختار: ۱ - ۳ ټوکونه - ۱۵۹ مخ).

(۳) عن جرير رضی اللہ عنہ قال قال رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم صوم شهر رمضان معلق بين السماء والارض ولا يرفع الابزكاة الفطر (الترغيب والترهيب: دوهم ټوک - ۱۵۲ مخ).

سرسایه شه وخت واجب ده:

د سرسایې د واجب کېدو وخت د اختر په ورځ د سپېدو راختلو وخت دی مگر د سرسایې د ادا کولو وخت ټول عمر دی^(۱).

په احادیثو کې چې د کومو شیانو ذکر نه وي نو سرسایه ...:

کوم شیان چې غیر منصوصي دي يعني په احادیثو کې ئې ذکر نه وي راغلی لکه ډوډۍ، وره وغیره... په سرسایه ورکولو کې یې قیمت معتبر دی^(۲).

په کومه اندازه چې سړی مال ولري نو...:

کوم کسان چې په خپل ملکیت کې هېڅ ونه لري او یا خو تر نصاب کم شی ولري نو په شرعي اصطلاح کې هغه ته فقیر او مسکین ویل کېږي او د زکوٰة او سرسایې مستحق دی نو بې له عوضه به سرسایه ورکوي^(۳).

(۱) فصل: واما وقت وجوب صدقة الفطر فقد اختلف فيه قال اصحابنا هو وقت طلوع الفجر الثاني من يوم الفطر... واما وقت ادائها فجميع العمر عند عامة اصحابنا ولا تسقط بالتاخير عن يوم الفطر (بدائع: دوهم ټوک-۲۰۶مخ).

(۲) و ما لم ينص كذرة وخبز يعتبر فيه القيمة (درمختار: دوهم ټوک-۳۶۴مخ).

(۳) تمليک جزء مال عينه الشارع من مسلم فقير غير هاشمي... مع قطع المنفعة عن المملك من كل وجه (البحر الرائق: دوهم ټوک-۳۵۲مخ).

سرسایه کومو کسانو ته نه سي ورکول کېدلای؟

سرسایه خپلو اصولو ته نه سي ورکول کېدلای لکه پلار، نیکه او داسي نور... مور انا او داسي نور... او نه هم خپلو فروغو ته ورکول کېدلای سي لکه زوی، لور، لمسی، لمسی او داسي نور... او نه ئې خاوند خپل بڼخي ته او نه ئې بڼخه خپل خاوند ته ورکولای سي او د دوی څخه ماسوا نورو قریبانو ته ورکول کېدلای سي لکه ورور، خور او داسي نور...^(۱)

کوچني ته سرسایه ورکول:

د مثال په ډول: که د یو نابینا سړي دومره کوچني زامن وي چي په راکړه ورکړه نه پوهېږي نو هغوی ته سرسایه نه سي ورکول کېدلای بلکي د هغوی سرپرست ته به ئې ورکوي او که هغوی پوهېدل بیا خپله هغوی ته هم ورکول کېدای سي.^(۲)

داختر تر ورځي مخکي سرسایه ورکول:

که یو څوک سرسایه د اختر د ورځي تر مخه یا وروسته ادا کړي نو صحیح ده خو مستحب دا دی چي د سهار تر لمانځه وروسته او د اختر تر

^(۱) واصله وان علا وفرعه وان سفلى... اي لاييجوز الدفع الي ابيه وجده وان علا ولا الى ولده وولد ولده وان سفلى... بل كل صدقة واجبة لاييجوز دفعها لهم... كالكفارات وصدقة الفطر والذور... لان من سواهم من القرابة ييجوز الدفع لهم... (البحر الرائق: دوهم ټوك - ٤٢٥ مخ).

^(۲) و صدقة الفطر كالزكاة في المصارف (البحر الرائق: دوهم ټوك - ٤٤٦ مخ).

لمانحہ دمنخه ادا سي^(۱).

کوم چا چي روژنه نه وي نيولي نو سرسايه ...:

کوم چا چي روژنه نه وي نيولي نو پر هغه باندي هم سرسايه واجب

ده^(۲).

د بالغ اولاد له طرفه بي له اجازي سرسايه ور کول:

که پلار د خپل بالغ اولاد له طرفه سرسايه ادا کوي نو د هغوی اجازه به وي مگر دا چي سرسايه په لږ او معلوم مقدار کي ده او عاده د هغوی اجازه وي نو استحساناً دا کار روا دی^(۳).

ټوله سرسايه يوه فقير ته ور کول که جلا جلا:

د يوه نفر سرسايه ډېرو مسکينانو ته وپشل يا د ډېرو نفرو سرسايه يوه مسکين ته ور کول روا دي^(۴).

(۱) ويستحب اخراجها قبل الخروج الى المصلی بعد طلوع فجر عملاً بامرہ و فعله عليه السلام و صح اداؤها اذا قدمه او اخره (درمختار: دوهم ټوک - ۳۶۷ مخ).

(۲) فتاوی رحيميه: ۷-۸ ټوکونه - ۱۹۶ مخ).

(۳) لا عن زوجته و ولده الكبير العاقل و لو ادى عنهما بلا اذن اجزا استحسانا للاذن عادة (درمختار: دوهم ټوک - ۳۶۳ مخ).

(۴) و جاز دفع کل شخص فطرته الى مسکين كما جاز دفع صدقة جماعة الى مسکين واحد بلا خلاف (درمختار: دوهم ټوک - ۳۶۷ مخ).

د مسجد امام ته سرسايه ورکول:

که د مسجد امام د نصاب خاوند وي نو د امامت په عوض کي سرسايه ورکول جائز نه ده او که صاحب نصاب نه وي بيا جواز لري البته په مزدوري کي ورکول جائز نه ده^(۱).

قرض د سرسايي په عوض کي معافول:

که د يو چا پر بل چا قرض وي نو دغه قرض په سرسايه کي نه سي معافولای ځکه چي سرسايه واجب ده او تمليک پکښي شرط دى^(۲).

ورور او خور ته سرسايه ورکول:

د اصولو او فروعو څخه ماسوا نورو ټولو قريبانو ته ټوله صدقات که زکوة وي که سرسايه وي ورکول کېدلای سي^(۳).

سرسايه بل ښار يا کلي ته استول:

لکه څرنګه چي زکوة بې له ضرورته بل ښار ته وړل مکروه دي همدارنګه سرسايه هم وړل مکروه ده البته که د بل ښار خلګ تر دې ښار ډېر حاجتمند وي او يا ئې قريبان هلته وي بيا پروا نه لري^(۴).

(۱) و مصرف هذه الصدقة ما هو مصرف الزكاة (هنديہ: اول ټوک - ۱۹۴ مخ).

(۲) ويشترط ان يكون الصرف تمليكا (درمختار: دوهم ټوک - ۳۴۴ مخ).

(۳) والفضل في الزكاة والفطر والندور الصرف اولاً الى الاخوة والاخوات ثم الى اولادهم ثم الى الاعمام والعمات... (هنديہ: اول ټوک - ۱۹۰ مخ).

(۴) ويكره نقل الزكاة من بلد الى بلد الا ان ينقلها الانسان الى قرابته او الى قوم هم احوج اليها من اهل بلده (هنديہ: اول ټوک - ۱۹۰ مخ).

بندیانو ته سرسایه ورکول:

که چیري په بندي خانه کي بندیان غریبان او مسکینان وي نو سرسایه ورکول جائز ده^(۱).

سرسایه د کومو شیانو څخه ورکول کېږي؟

سرسایه د څلورو شیانو څخه ورکول کېدای سي غنم، اوربشي، خورما او وڅکي^(۲).

د سرسایي اندازه:

سرسایه به یا نیمه پیمانې غنم وي یا به یوه پیمانې اوربشي یا به یوه پیمانې خورما وي^(۳).

چي دغه اندازې د کیلو گرام په اندازه داسي دي:

شماره	د شیانو نوم	مقدار
۱	وڅکي	دري نیم کیلو
۲	خورما	دري نیم کیلو
۳	اوربشي	دري نیم کیلو
۴	غنم	احتیاطاً دوه کیلو

(۱) هي تمليک المال من فقير مسلم... (کنز الدقائق علی هامش البحر الرائق: دوهم ټوک - ۳۵۲ مخ).

(۲) وانما تجب صدقة الفطر من اربعة اشياء من الحنطة والشعير والتمر والزبيب (هنديہ: اول ټوک - ۱۹۱ مخ).

(۳) وهي نصف صاع من بر او صاع من شعير او تمر... واما الزبيب فقد ذكر... والاحوط ان يراعي فيه القيمة هكذا في محيط السرخسي (هنديہ: اول ټوک - ۱۹۱ مخ).

که مال هلاک سي بيا هم سرسايه واجب ده:

سرسايه که څه هم مال هلاک سي بيا هم واجب ده ځکه چي د سرسايي تعلق د انسان سره دى د مال سره نه دى^(۱).

په سرسايه کي د غنمو او اوربشو اوږه ورکول:

د غنمو او اوربشو اوږه د غنمو او اوربشو حکم لري په اوږو کي ئي هم نيمه پيمانه يا يوه پيمانه ده مگر د غنمو او اوربشو په ډوډۍ کي قيمت معتبر دى^(۲).

که د کوچني اختر په شپه څوک مړ سي نو...:

که يو څوک د صبح صادق تر مخه وفات سي نو سرسايه پر واجب نه ده او که څوک تر صبح صادق وروسته وفات سي بيا سرسايه پر واجب نه ده^(۳).

که يو کوچني تر سپېدو دمخه يا وروسته پيدا سو نو...:

که يو کوچني تر سپېدو دمخه پيدا سو نو سرسايه پر واجب نه ده او که تر سپېدو وروسته پيدا سو بيا سرسايه پر واجب نه ده^(۴).

(۱) والفرق: ان صدقة الفطر تتعلق بالذمة وذمته قائمة بعد هلاك المال فكان الواجب قائما والزكاة تتعلق بالمال فتسقط بهلاكه (بدائع: دوهم ټوك - ٢٠٨ مخ).

(۲) ودقيق الحنطة والشعير وسويقهما مثلهما والخبز لايجوز الا باعتبار القيمة وهو الاصح (هندي: اول ټوك - ١٩١ مخ).

(۳) فمن مات قبل ذلك لم تجب عليه الصدقة... و من مات بعد طلوع الفجر فهي واجبة عليه (هندي: اول ټوك - ١٩٢ مخ).

(۴) ومن ولد او اسلم قبله وجبت ومن ولد او اسلم بعده لم تجب (هندي: اول ټوك - ١٩٢ مخ).

د مور او پلار سرسایه پر چا واجب ده؟

د مور او پلار سرسایه پر بالغ اولاد باندي لازمه نه ده که څه هم د غه بالغ اولاد مور او پلار ته نفقه ورکوي^(۱).

د کوچني اولادونو سرسایه:

که څوک دومره مال ولري چي نصاب ته رسېږي يا زيات وي نو دخپل ځان او کوچني اولادو له طرفه سرسایه ورکول واجب ده البته که کوچني اولادو خپل مال درلودی بيا به ئې د هغوی د مال څخه سرسایه اداکوي^(۲).

د خپلي کوروالا له طرفه سرسایه ادا کول:

پر خاوند باندي د بنځي له طرفه څخه سرسایه ادا کول لازم نه دي البته که د دې له طرفه څخه سرسایه ادا کړي نو جائز ده که څه هم د بنځي بې له اجازې وي^(۳).

(۱) ويلزم الرجل الفطرة عن ابيه وامه وان كانا في عياله لانه لا ولاية له عليهما (هندي: اول ټوک - ۱۹۳ مخ).

(۲) يخرجها عن نفسه وعن اولاده الصغار.... اذا كان له مال يخرج من ماله والا فمن مال نفسه (التسهيل الضروري: ۱- ۲ ټوکونه - ۱۲۴ مخ).

(۳) ولو ادى عنهما بلا اذن اجزا استحسانا للاذن عادة (درمختار: دوهم ټوک - ۳۶۳ مخ).

پر مشر ورور باندي د کشر ورور او خور سرسايه:

پر مشر ورور باندي د کوچني ورور او خور سرسايه واجب نه ده که
خه هم مشر ورور دغه خور او ورور ساتي^(۱).

دارالافتاء نعمانيه

د شرعی مسائلو د جوابولو اداره
کندهار - افغانستان

اړيکي: ۰۷۰۰۳۶۰۱۶۰ - ۰۷۹۹۲۸۸۰۸۸

www.alnumania.com

ويب پاڼه:

numania.af@gmail.com

ايمپل:

numania.af

سکايپ:

alnumania

فيس بوک:

(۱) ولايجب ان يؤدي عن اخوته الصغار ولا عن قرابته وان كانوا في عياله كذا في فتاوى قاضيخان (هنديه:
اول ټوک - ۱۹۳ مخ).